

Knygų lentynoje

SKANDINAVIJA LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOJE

Rec.: *Grigaravičiūtė S.* Skandinavija Lietuvos diplomatijoje 1918–1940 metais. Vilnius, 2002. 291 p.

Sandros Grigaravičiūtės darbas daro išpūdį faktografijos gausa. Faktų apie lietuvių ir skandinavų kontaktus, surandamų Lietuvoje, rinkimo prasme šios autorės, matyt, jau tikrai niekas nepaplenks. Knyga – turtingas informacinis, parankinis žinynas. Čia netrūksta įvairių įvairiausių detalių ir įdomybių. Pavyzdžiui, kad net ir norėdamas važiuoti į Švediją prezidentas A. Smetona taip ir nesurengė vizito, nes bijojo, kad Lietuva negalės tinkamai priimti atsakomojo vizito atvyksiantį Švedijos karalių, Kaune tam esą nėra tinkamų sąlygų. Chronologinės darbo ribos taip pat yra gerokai platesnės už antraštelėje nurodytas. Darbas apima 1915–1949 metus. Pažymėtinas ypač kruopštus lietuviškos periodikos išnaršymas ieškant duomenų apie lietuvių ir skandinavų kontaktus. Tik gaila, kad nors yra asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės, bet trūksta bibliografijos, darbe naudotos literatūros ir šaltinių bendro suminio sąrašo.

Apskritai knyga parodo, kad lietuvių reprezentacinė veikla Skandinavijoje I Lietuvos Respublikos metais buvo plati ir intensyvi. Bendrasis lietuvių ir skandinavų santykių punktyras nubrėžtas pakankamai aiškiai. Pažymėta, kad 1918–1926 metais plėtoti gana aktyvūs politinio bendradarbiavimo su Skandinavijos šalimis projektai, o 1929–1930 metais nuspręsta, jog su

Skandinavija galimi tik kultūriniai ir ekonominiai santykiai. Autorė stengiasi aptarti Lietuvos diplomatų pastangas ieškoti Švedijos ir kitų Skandinavijos valstybių paramos užsitikrinant palankų Lietuvai Vilniaus ir Klaipėdos klausimo sprendimą. Aprašomas karinis Lietuvos ir Švedijos bendradarbiavimas pažymint, kad Lietuva daugiausia iš Baltijos šalių pirkto ginkluotės Švedijoje. Tiesa, pabrėžiama, kad tai, jog Lietuva taip ir nepaskyrė karo atašė į Švediją, byloja, jog Skandinavija netapo Lietuvos strategine ir karine partnere. Analizuojamas Skandinavijos neutraliteto poveikis Lietuvos neutraliteto politikos formavimuisi 1937–1938 metais. Nuodugniai ir nepriekaištingai darbe išnagrinėtos Lietuvos atstovybių steigimo, reorganizacijų ir uždarymo peripetijos. Lietuvos pasiuntinybė Skandinavijoje buvo tai atidaroma, tai perkečiama iš Kopenhagos į Stokholmą, tai uždaroama, tai vėl atidaroma. Panašiai tris kartus iš naujo kūrėsi Švedų ir lietuvių draugija, kuri pasakui dar susijungė su Švedų ir latvių bei Švedų ir estų draugijomis ir pasivadino Baltų vienybės draugija. Nors knyga lyg ir turėtų apimti visą Skandinaviją, tačiau šiuo požiūriu ji yra siauresnė, nes joje daugiausia kalbama apie Lietuvos ir Švedijos santykius, truputį aptariami ryšiai su Danija ir beveik visai apeinama Norvegija.

Ypač išsamiai knygoje suregistuoti faktai apie ekonominius ir kultūrinius Lietuvos ir Švedijos ryšius.

Bet koncepcijos ir aiškaus objekto apibrėžimo stoka yra akivaizdi. Apie ką autorė kalba? Apie diplomatiją ar apie užsienio politiką? Knygoje šios sąvokos vartojamos iš esmės sinonimiškai, nors galėtume tarti, kad autorė suprantą, jog diplomatija yra užsienio politikos įgyvendinimo priemonė. Bet šie du lygmenys darbe nėra nuosekliai atskirti ir atriboti. Gilesnis užsienio politikos strategijos kūrimo Lietuvoje supratimas iš darbo neišryškėja. Galbūt dėl to, kad autorė per mažai sieja Lietuvos politiką Skandinavijos atžvilgiu su Lietuvos užsienio politika apskritai. Pavyzdžiui, Lenkijos veiksnius Lietuvos skandinaviskoje politikoje lieka beveik neatskleistas, tik prabėgomis kiek pristatomas

skyriuje apie Švedijos paramą Lietuvai Vilniaus klausimu. O juk kone visa Lietuvos politika ir diplomatija tarpukariu rėmėsi priešinimosi „lenkų intrigoms“ imperatyvu. Darbe pažymiama, kad aiškia Lietuvos diplomatijos Skandinavijoje sampratą turėjo I. Šeinius. Šio asmens unikumas čia yra pernelyg sureikšmintas, nes ne mažiau aiškia, tik gal kitokia, sampratą turėjo ir J. Savickis. Beje, pastarojo pažiūrų S. Grigaravičiūtė nuodugniau nė neanalizuoja. Suprantama, kritikuoti lengviau nei parašyti solidų darbą, tačiau šia kritika tik norima pabrėžti tolesnių darbų, galbūt pačios Sandros Grigaravičiūtės, būtinumą, nes tema nėra nei tokia paprasta, nei tokia lengvai aprėpiama, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Empirinis temos lauko apibrėžimas yra tik pats pirmasis žingsnis link didesnės dedukcinės galia pasižyminčios analizės.

Saulius Pivoras